

SARS YI VEKA XIVONO XA NKARHI LOWU TAKA XA VULAWURI BYA XIBALO EKA TAX INDABA 2026

Tshwane, 14 Ndzati 2026 – Vukorhokeri bya Xibalo bya Afrika-Dzonga (SARS) namuntlha byi andlarile xivono xa byona xa nkarhi lowu taka xa vulawuri bya xibalo. Nhlango wu veka ntshembo, vuswikoti bya vandla, ximodeni, na vutirhisani bya vakhomaxiave exikarhi ka qhinga ra wona ku tiyisa vumundzuku bya swa timali bya Afrika-Dzonga. Xivono xa SARS ya Ximodeni yo Tlhariha leyi nga na xindzhuti lexi nga kanakanisiki leyi naveriwaka hi hinkwavo xi tiyisisiwile nakambe hi Dkd Johnstone Makhubu, Khomixinara wa SARS enkarhini wa yena wa mbulavulokulu wa yena eka *Tax Indaba* ya Lembe ya vu 13 eSandton.

Hi ku vulavula ehansi ka nhlokomhaka, “*SARS and the Next Era of Tax Administration*”, Khomixinara Makhubu u vurile leswaku nhlangeleto wa xibalo wu tshama wu ri xileriso xa SARS, kambe ku humelela ka nkarhi wo leha ku ya hi ku aka vandla ro tshembeka, ra vuswikoti no va ra nkarhi wo leha leri endlaka leswaku vumundzuku byi olova, ku ololoxa nkavumundzuku byi hi ku hetiseka, no hlamula eka swilaveko leswi ncincaka swa vahakelaxibalo na vaxavisi.

Khomixinara Makhubu u tiyisisile leswaku ku humelela ka SARS ku nge pimiwi hi tirhelo ra xibalo ntsena. "Ku yiseka emahlweni ka xibalo a hi leswi hlangeletiwake ntsena, kambe i ndlela leyi xi hlangeletiwaka hi yona. Xi somiwile eka ntshembo, vuswikoti, na vukorhokeri leswi endlaka leswaku yiso emahlweni wa xibalo wu koteka. Vulawuri bya xibalo byi fanele byi ahluriwa hi leswi byi swi hlangeletaka ntsena, kambe hi leswi byi khomisaka xiswona vahakelaxibalo, leswi byi ti khomisaka xiswona, na loko ku ve byi kuma vutitshembi bya vanhu lava byi va tirhelaka."

Milangutelo ya Vakhomaxiave na Ndzulamelo wa Nkarhi lowu Taka

Mbulavulo wu landzela phurosese ya matimba yo yingisela vakhomaxiave leyi endlaweke enkarhini wa n'hwetini yo sungula ya Khomixinara ehofisini. Loko phurosese leyi yi ri eku fambeni, minghenelelo na vahakelaxibalo, vativi va swa xibalo, mihlangano ya mabindzu, vakhomaxiave va mfumo, vatirhisani va matikomambe na vatirhi va SARS va kombisile milangutelo ya nkancinco ya mune: nkamboyamelatlhelorin'we, phurofexinalizimi, nhlamulo na vutirhisani byo kucetela.

Khomixinara Makhubu u lemukile leswaku sisiteme ya vulawuri bya xibalo ya Afrika-Dzonga yi tshama yi tshamisekile no tiyisela kambe u lemukisile leswaku ku humelela loku taka ku fanele ku hlayisiwa.

"Vurhangeri a hi mayelana no tlangela tirhelo ra namuntlha, kambe swi mayelana no boxa mixungeto ya mundzuku no tirha ri nga se endla swipimelo. Vutihlamuleri bya SARS i ku lulamisela nkarhi lowu taka loko nkarhi lowu taka wu nga se fika."

Swikongomiso swa Nkarhi lowu Taka

Mbiko wu kombisile ku humelela ka SARS eka malembe ma sweswinyana, ku katsa na nkulo eka nhlengeleto wa xibalo, ntshembo wa muhakelaxibalo, vulandzelelanawu hi ntsakelo, mphakelo wa vukorhokeri na nghenelelo wa vatirhi. Khomixinara Makhubu u vurile leswaku mivuyelo leyi yi nyika pulatifomo eka SARS ku fambisa ajenda ya tlhontlho swinene lowu kongomisiweke eka ku hatlisisa ximodeni loko hi le tlhelo ku kumiwa masungulo mo lulama no tiyisa swisekelo swa vandla.

Qhinga ri somiwile hi xiphemu eka swikongomiso swa mune: vatirhi va vuswikoti na matikhomelo; ku endliwa ximodeni loku hatlisisiweke; timali leti fambisekaka nkarhi wo leha; na vuxaka bya matimba eka mbangu wa xibalo.

Xirhanganakulu xin'wana xa SARS i ku lwa na ikhonomi leyi nga riki enawini. Hi ku tirhisa endlelo ra mfumo hinkwawo leri rhangeriweke hi Phurogireme ya Nkavanyeto wa Ikonomi leyi na riki Enawini ya Rixaka ya Phuresidente, SARS yi kongomisa eka ku kavanyeta migingiriko leyi nga riki enawini leyi nyadzaka mphikizanonene, leyi xungetaka mitirho, no tsanisa nkulo wa ikhonomi. Nhlangano wu tirhisa thekinoloji na nsindziso lowu lawuriwaka ku tiyisa nhlamulo ya yona eka vuxisi, mpapalato wa xibalo, na le ka vugevenga bya mitlawa bya swa timali eka ntlulandzelekani.

Ku Endla Ximodeni 3.0

Exikarhi ka ajenda leyi i *SARS Modernisation 3.0*, loku lavaka ku aka pulatifomo ya vulawuri bya khasitomo na xibalo yo tlhariha leyi nyikiweke matimba hi switiviwa, hi ku tiendlekela, na vutlharinkantumbuluko, loko ku ri karhi ku khomiwa mfumo na vutihlamuleri bya mani na mani. Matshalatshalakulu ma katsa ku endliwa ka ximodeni ka VAT, khasitomo na ekisayizi, vufambisi bya kheyisi byo tlhariha, vuswikoti bya vutitivisi bya dijitali, na ntirhiso wa vutlharinkantumbuluko (AI) ku antswisa tiphurosese ta endlelo ra ntolovelolo na mphakelo wa vukorhokeri.

Loko ku ri karhi ku lemukiwa nkoka wa thekinolojii no tolovela swikoxo leswi ncincaka, Khomixinara Makhubu u tiyisile leswaku thekinolojii a hi nsivo wa vanhu, kambe i xitirho xo antswisa mivuyelo ya vahakelaxibalo, vaxavisi, na vatirhi va SARS.

"Vulawuri bya xibalo bya nkarhi lowu taka a hi vanhu ku hambana na thekinolojii, kambe i vanhu na thekinolojii swi tirhaka swin'we ku endla vulandzelelanawu byi olova, vukorhokeri byi hatlisa, na nsindziso wu hetiseka swinene. Thekinolojii yi fanele yi tiyisa vuswikoti bya vanhu, ku nga ri ku byi siva."

Khomixinara u tlhele a andlala ku navela ka SARS ka nkarhi wo leha ko tumbuluxa mbangu lowu vulandzelelanawu byi dzimiwaka swinene eka nghingiriko wa ikhonomi hi ku tirhisa tisisiteme ta dijitali, switiviwa leswi tshembiweke na minghenelelo ya nkarhi wolowo.

"Xikongomelo xa hina xa olova: vulandzelelanawu byi fanele byi va mbuyelo wa ntumbuluko wo nghenelela eka ikhonomi. Loko hi endla swi olova eka vahakelaxibalo lava tshembekeke ku fikelela swiboho swa vona, hi nga kongomisa hi ku hetiseka swinene eka lava hlawulaka hi vomu ku ka va nga landzeleli. Hi lava leswaku vulandzelelanawu byi tihumelelela."

Vutirhisani na Vativi va swa Xibalo

Ku hlamula vativi va swa xibalo hi ku kongoma, Khomixinara Makhubu u komberile vutirhisani byintshwa lebyi akiweke eka vutihlamuleri lebyi averiweke mayelana na xindzhuti xa sisiteme ya xibalo. "Vuxaka exikarhi ka SARS na vativi va swa xibalo byi fanele byi hundzuluka ku hundza tithiransakixini na mikwetlembetano. Hi avelana vutihlamuleri byo fana ku sirhelela xindzhuti xa sisiteme ya xibalo, ku antswisa ntokoto wa vahakelaxibalo, no tiyisa vutitshembi eka mfumo wa nawu".

Khomixinara u vurile leswaku kavanyisa loku taka ka SARS ku fanele ku vonaka eka ntokoto wa vahakelaxibalo na vaxavisi hi ku tirhisa vukorhokeri byo antswa, tiphurosese to vonaka, xintshuxo xo hatlisa xa timhaka leti nga enawini, na mbhurisano wa le kusuhi na vakhomaxiave. SARS yi ta ya emahlweni yi tirhisa tipulatifomo to fana na *Tax Indaba* ku ncincana mavonelo, ku twa swivilelo, no tirha na vakhomaxiave ku antswisa vulawuri bya xibalo.

Mahetelelo

Ku hetisela mbulavulo wa yena, Khomixinara Makhubu u vurile leswaku vumundzuku bya swa timali bya Afrika-Dzonga byi ya hi vulawuri bya xibalo lebyi tshembiwaka lebyi seketeriwaka hi vanhu va vuswikoti, tisisiteme to tlhariha, vuvekisi bya nkarhi wo leha, na vutirhisani bya matimba.

"Xibalo i xileriso xa hina, kambe ntshembo i layisense ya hina yo tirha. [...] Kun'we, hi ta aka vulawuri bya xibalo lebyi tirhelaka tiko ku nga ri namuntlha ntsena, kambe eka tixaka leti taka."

Tax Indaba, leyi rhurheliweke hi South African Institute of Taxation eka The Capital on the Park eSandton, yi tisa kun'we vakhomaxiave ku suka eka phurofexini ya xibalo ku kambela xiyimo xa swa timali xa Afrika-Dzonga, mihluvukiso eka vulawuri bya xibalo, na xiave xa thekinoloji eku akeni ka sisiteme ya xibalo leyi lulameleke vumundzuku. Ntirho wa masiku manharhu wu khomiwile ehansi ka nhlokomhaka, "From Constraint to Capacity: Turning Fiscal Space into Sustainable Reform".

Mayelana na vuxokoxoko hi xitalo, u komberiwa ku tihlanganisa na SARSMedia@sars.gov.za.

MAKUMU